بەناوی خودای گەورەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی- عێراق

پشت بە حوکمی بڕگەی (1) لە ماددەی (56) یاسای ژمارە (1) ساڵی 1992 ی هەموار کراو و، لەسەر داوای ئەنجومەنی وەزیران هەرێمی کوردستان – عیراق، ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان ـ عیراق لە دانیشتنی ژمارە (10)ی ڕۆژی 2007/10/3 یدا بڕیاری دەرچوواندنی ئەم یاسایەی خوارەوەیدا:

یاسای ژمارە (23)ی ساڵی 2007

یاسای دەسەڵاتی دادوەریی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

دەروازەی یەکەم

(حوکمە گشتییەکان)

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم :هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عیراق.

دووەم :ئەنجومەن: ئەنجومەنی دادوەریی هەرێم.

سێیەم: سەرۆکی ئەنجومەن – سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی هەرێمی کوردستان.

ماددەی دووەم:

دادوەریی سەربەخۆیە و لە یاسا بەولاوە هیچ دەسەڵاتێکی بەسەردا نییە

ماددەی سێیەم:

بەناوی گەلەوە حوکمەکان دەردەچن و جێبەجێ دەکرێن .

ماددەی چوارەم:

دەسەڵاتی دادوەری بودجەیەکی تایبەتی هەیە و لەلایەن ئەنجومەنی دادوەرییەوە ئامادە دەکرێ و دەخرێتە بەردەم ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عیراق بۆ پەسەند کردنی و دەبێتە پاشکۆی بودجەی گشتی هەرێم.

ماددەی پێنجەم:

دادگاکان دەسەڵاتیان بەسەر هەموو کەسێکی سروشتی و مەعنەویدا هەیە، تا دەگاتە حکومەتیش و تایبەتمەندە بە یەکلاکردنەوەی هەموو کێشە و تاوانەکان.

ماددەی شەشەم:

زمانی کوردی زمانی دادگاکانە و دەشێ لە کاتی پێویستدا زمانی عەرەبی بەکاربێ.

ماددەی حەوتەوم:

دانیشتنی دادگاکان ئاشکرایە، تەنیا ئەگەر دادگا بڕیاریدا بە نهێنی بێت لەبەر ڕەچاوکردنی ڕەوشت و نیزامی گشتی یان بۆ ڕێزگرتن لە خێزان بە مەرجێك بڕیاری حوکمدان لە دانیشتنێکی ئاشکرا دابێت.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: دادگاکان داوای حقووقی و باری کەسیەتی لە ماوەی پشووی دادگاکان نابینن ئەگەر بە پەلە نەبن و هەموو دادگایی کردنێك لە رۆژی یەکەمی مانگی تەمووزەوە تاکو یەکەم رۆژی مانگی ئەیلوولی هەموو سالێك رادەوەستن و داوای بە پەلەش دەسنیشان دەکرێن بۆ ئەم مەبەستە بە بەیاننامەیەك کە سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی دەری دەکات.

دووەم: سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی بۆی هەیە لە کاتی پێویستدا ماوەی پشووەکە بۆ ماوەیەك کورت بکاتەوە کە لە (30) رۆژ زیاتر نەبێ.

دەروازەی دووەم
پێکهاتە دادوەرییەکان
بەشی یەکەم
جۆرەکانی دادگا

ماددەی نۆیەم:

دادگاکانی مەدەنی لەمانە پێکدێن:

یەکەم: دادگای پێداچوونەوە.

دووەم: دادگاکانی تێهەڵچوونەوە.

سێیەم: دادگاکانی تاوان.

چوارەم: دادگاکانی بەرایی.

پێنجەم: دادگاکانی نەوجەوانان.

شەشەم: دادگاکانی باری کەسایەتی.

حەوتەم: دادگاکانی کەتن.

هەشتەم: دادگاکانی کار.

نۆیەم: دادگاکانی لێکۆڵینەوە.

دەیەم: دادگاکانی ماددەکانی کەسایەتی بۆ مەسیحیەکان و ئێزدیەکان و ئاینەکانی تر.

بەشی دووەم
تایبەتمەندی دادگاکان
لقی یەکەم ـ دادگای پێداچوونەوە

ماددەی دەیەم:

دادگای پێداچوونەوە دەستەی بالای دادوەرییە، چاودێری دادوەری بەسەر هەموو دادگا مەدەنیەکان لە هەرێمدا دەکات و، بەلانی کەمەوە لە نۆ دادوەر پێکدێ کە سەرۆك و جێگرەکانی تێدایە و بارەگاکەی لە هەولێری پایتەختی هەرێم دەبێ.

ماددەی یازدەم:

یەکەم: دەستەکانی دادگای پێداچوونەوە بەم جۆرە دەبن:

1- دەستەی گشتی: بە سەرۆکی سەرۆکایەتی دادگای پێداچوونەوە یان یەکێك لە جێگرەکانی یا خود کۆنترین دادوەر ئەگەر ئەوانە ئامادە نەبوون یاخود. بەربەستێکی یاساییان هاتە پێش بۆ بەشدار بوونیان دەبەسترێ بە ئەندامیەتی جێگرەکانی و هەموو دادوەرە کاراکان تێیدا و تایبەتمەند دەبێ بەبینینی ئەمانەی خوارەوە:

أ ـ ئەو داوایانەی حوکمی لە سێدارەدانیان پێدەرچووە.

ب ـ یەکلاکردنەوەی ئەو کێشەیەی لە ئەنجامی ناکۆکی نێوان حوکمەکان و بڕیارەکانی دادگای پێداچوونەوە ڕوودەدەن.

ج ـ ئەوەی لە یەکێك لە دەستەکانی دیکەوە بۆی دەنێردریت، ئەگەر پاشگەزبوونەوەی لە پرەنسیپێك دا بینی کە لە حوکمەکانی پێشوو بڕیاری لەسەر درابوو.

د ـ ئەوانەی یاساکانی تر دەیان گرێتەوە.

2 ـ دەستەی فراوان: بە سەرۆکی سەرۆکایەتی دادگای پێداچوونەوە یاخود کۆنترین جێگری یاخود کۆنترین دادوەر تێیدا لە کاتی ئامادە نەبوونیان یان بوونی بەربەستێکی یاسایی لەو بەشدارنەبوونەی تێیداو، بە ئەندامیەتی بەلانی کەم شەش لە دادوەرانی دەبەسترێ و تایبەتمەند دەبێ بە بینینی ئەمانەی خوارەوە:

أ ـ بوونی ناکۆکی لەسەر جێبەجێ کردنی دوو حوکم کە پلەی بنبڕیان وەرگرتبێ و دژ بەیەك بن و سەبارەت یەك بابەت دەرکرابن ئەگەر لە نێوان ناکۆکەکان خۆیاندا بێت یان یەکێکیان لایەن بێت لە دوو حوکمەکەدا و پەسەند کردنی یەك لە و حوکمانە و بڕیاردان لەسەر جێبەجێ کردنی بێ لە حوکمەکەی تر، لەو بارەدا سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە بۆی هەیە جێبەجێ کردنی ئەو دوو حوکمە دژ بەیەکە رابگرێ، تاکو بڕیاری پێداچوونەوە دەردەچێ.

ب ـ ئەو ناکۆکیەی دەکەوێتە نێوان دوو دادگا لەبارەی دەسنیشان کردنی تایبەتمەندی لەسەیر کردنی داواکە.

ج ـ ئەو حوکم و بڕیارانەی سەرۆك بۆی دەنێرێ تاکو لە چوارچێوەی تایبەتمەندی دادگا بڕیاری یەکلاکەرەوەیان لە بارەیەوە بدات بە پێی ئەو یاسایەی کە ئەو حوکم و بڕیارانەی پێ دەرچووە.

3ـ دەستەی مەدەنی: تایبەتمەندە بە بینینی ئەو حوکم و بڕیارانەی کە لە داوا مەدەنییەکان و داوا جۆراوجۆرەکانی تر کە لە دادگاکان و لیژنەکانەوە بە پێی یاسا دەرچوون.

4 ـ دەستەی باری کەسایەتی: تایبەتمەندە بە بینینی ئەو حوکم و بڕیارانەی کە لە دادگاکانی باری کەسایەتی و ماددەکانی کەسایەتییەوە بە پێی یاسا دەرچوون.

5 ـ دەستەی سزایی: تایبەتمەندە بە بینینی ئەو حوکم و بڕیارانەی کە لە داوا سزاییەکانەوە بە پێی حوکمەکانی یاسا دەرچوون.

6 ـ دەستەی کشتوکاڵی: تایبەتمەندە بە بینینی ئەو حوکم و بڕیارانەی کە لە لیژنەکانی زەوی و زارو دەست بەسەرداگرتن دا دەرچوون.

دووەم: دەستەی مەدەنی و دەستەی باری کەسایەتی و دەستەی سزایی و دەستەی کشتوکاڵ بە سەرۆکایەتی یەکێك لە جێگرەکانی سەرۆك یا ئەو کەسەی کە دەستەی سەرۆکایەتی هەڵیدەبژێرێ و بە ئەندامیەتی بەلانی کەم دوو لە دادوەرەکانی دادگا دەبەسترێ.

سێیەم: دەستەی مەدەنی بە سەرۆکایەتی یەکێك لە جێگرەکانی سەرۆك و ئەندامێتی بەلانی کەم چوار لە دادوەرانی دادگا دەبەسترێ لە و کاتەی کە سەیری ئەو حوکمانە دەکات کە لە دادگاکانی تێهەڵچوونەوە بە سیفەتی بنەڕەتی دەرچوون، هەروەها سەبارەت بە دەستەی سزاییش کاتێك کە سەیری حوکم و بڕیارەکانی دادگاکانی تاوان دەکات.

چوارەم:

1ـ دەشێ دەستەی دیکە بە بڕیاری دەستەی سەرۆکایەتی پێك بهێنرێت.

2ـ دەستەی سەرۆکایەتی لە سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە و هەردوو جێگرەکەی پێکدێ و لە کاتی ئامادە نەبوونی یەك لەوانە، کۆنترین دادوەر لە دادگادا جێی دەگرێتەوە.

ماددەی دوازدەم:

پێکهاتنی دەستەکانی دادگا بە دەستەی فراوانیشەوە و بەناو نانی سەرۆکەکانی و ئەندامانیشیەوە لە سەرەتای هەموو ساڵێك دا بە بڕیارێکی دەستەی سەرۆکایەتی دەبێ و لەکاتی ئامادە نەبوونی یەکێك لە سەرۆکەکانیشی کۆنترین دادوەر جێی دەگرێتەوە و ئەندامەکانیش ناگۆڕدرێن مەگەر پێویستی وا بخوازێ و بەهەمان شێوە.

ماددەی سێزدەم:

یەکەم: دەستەڵاتەکانی سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێ:

1–بەڕێوەبردنی دادگا.

2– سەرۆکایەتی کردنی دەستەی سەرۆکایەتی.

3–سەرۆکایەتی کردنی دەستەی گشتی و دەستەی فراوان یا هەر دەستەیەك لە دەستەکانی دادگای پێداچوونەوە.

4– پشکنینی کارەکانی دادگای پێداچوونەوە.

5 ـ رەوانە کردنی ئەو تانووتانەی پێشکەش بە دادگا دەکرێن بۆ وەرگرتنی پارەی رەسم و ئەمانات و تۆمار کردنیان.

6 ـ مۆڵەتدان بە دادوەرانی دادگا و کارمەندانی.

7 ـ بەرز کردنەوەی راپۆرتی ساڵانە لە بارەی کارمەندانی بۆ ئەنجومەنی دادوەریی.

8 ـ واژۆ کردنی نووسراوە فەرمییەکان.

دووەم: دەستەڵاتەکانی کۆنترین جێگری سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە ئەمانەن:ـ

1 ـ ئەنجامدانی کارەکانی سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە لەکاتی ئامادە نەبوونی.

2 ـ سەرۆکایەتی کردنی دەستەیەك یا زیاتر لە دەستەکانی دادگای پێداچوونەوە.

3 ـ واژۆ کردنی نووسراو و ناردنەوەی دۆسیەی داوا یەکلاکراوەکان بە هاوپێچی بڕیارەکانی دادگای پێداچوونەوەوە.

4 ـ ئەو دەستەڵاتانەی دی کە سەرۆك پێی دەدات.

لقی دووەم
دادگاکانی تێهەڵچوونەوە

ماددەی چواردەم:

یەکەم: دادگای تێهەڵچوونەوە دەستەی باڵای دادوەری دادگاکانی پارێزگایەك یان زیاترەو، لە سەرۆك و چەند جێگرێکی سەرۆك و دادوەران پێك دێت و تایبەتمەندیی دیاری کراو بە پێی یاسا پیادە دەکا:

دووەم: دادگاکانی تێهەڵچوونەوە بەم شێوەیە پێکدێن:ـ

1ـ دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەی هەولێر، دادگاکانی پارێزگای هەولێر دەگرێتەوەو ناوەندەکەی لە شاری هەولێر دەبێ.

2ـ دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەی دهۆك، دادگاکانی پارێزگای دهۆك دەگرێتەوەو ناوەندەکەی لە شاری دهۆك دەبێ.

3ـ دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەی کەرکوك، دادگاکانی پارێزگای کەرکوك دەگرێتەوەو ناوەندەکەی بە شێوەیەکی کاتی لە شاری سلێمانی دەبێ.

4 ـ دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەی سلێمانی، دادگاکانی پارێزگای سلێمانی دەگرێتەوەو ناوەندەکەی لە شاری سلێمانی دەبێ.

سێیەم: ئەنجومەنی دادوەری بۆی هەیە دادگای دیکەی تێهەڵچوونەوە لە کاتی پێویست دابمەزرێنێ.

چوارەم: دەشێ دادگایەك یا زیاتر لە دادگای تێهەڵچوونەوە دابمەزرێنرێ یاخود دابڕینی دادگایەك یا زیاتر لە دادگای تێهەڵچوونە و لکاندنی بە دادگایەکی دیکەی تێهەڵچوونەوە بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری ئەنجام بدرێ.

ماددەی پازدەم:

یەکەم:دادگای تێهەڵچوونەوە و دەستەکانی بە سەرۆکایەتی سەرۆك یان یەکێك لە جێگرەکانی و بە ئەندامیەتی دوو لە جێگرەکانی یان یەکێکیان و دادوەرێکی دادگای تێهەڵچوونەوە یاخود بە ئەندامیەتی دوو دادوەر لە دادوەرانی دەبەسترێ.

دووەم: ناو نانی سەرۆك و ئەندامانی دادگای تێهەڵچوونەوە بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری دەبێ.

ماددەی شازدەم:

سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە لە ناوچەکەی خۆیدا سەرپەرشتی دادگاکان و کارەکانیان دەکات و کار لە نێوان دادوەرەکانیدا دابەش دەکات و، بۆی هەیە بڕێك لە دەسەڵاتەکانی بە یەکێك لە جێگرەکانی بدات.

ماددەی حەڤدەم:

یەکەم: لە هەر ناوچەیەکی تێهەڵچوونەوە ئەنجومەنێك بە ناوی(ئەنجومەنی ناوچەی تێهەڵچوونەوە) لە سەرۆکی دادگا و ئەندامیەتی جێگرەکانی و دادوەرەکانی دادگای تێهەڵچوونەوە پێکدێ.

دووەم: ئەنجومەنەکە کۆبوونەوەی دەوری ئەنجام دەدات و سەرۆکەکەی بۆی هەیە لە کاتی پێویستدا بۆ کۆبوونەوە بانگهێشتی بکات و بەبێ ئامادە بوونی بەلانی کەم سێ لەسەر چواری ئەندامانی گرێ نادرێت.

سێیەم: ئەنجومەن ئەم تایبەتمەندییانەی خوارەوە ئەنجام دەدات:

1 ـ لە پێداویستی دادگاکان و میلاکیان لەبەر رۆشنایی پێویستی سالآنە دەدوێ و راپۆرتی سالآنە لەبارەیانەوە بۆ ئەنجومەنی دادوەری بەرزدەکاتەوە.

2 ـ لەو گرفت و کێشانە دەکۆڵێتەوە کە رووبەڕووی دادگاکان دەبنەوەو چارەسەری گونجاویان بۆ دەدۆزێتەوە.

3-پێشکەش کردنی پێشنیاز سەبارەت بە دانانی دادگا جۆربەجۆرەکان.

4-چاکردنی شێوازەکانی کارکردن و بەرزکردنەوەی ئاستی کارکردن لە دادگاکاندا.

ماددەی هەژدەم:

یەکەم: دەستەلأتەکانی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە بەم شێوەیەی خوارەوە دەبن.

1ـ سەرپەرشتی کردنی کاروباری بەڕێوەبردن و دابەش کردنی کار لە نێو ناوچەکەیدا.

2ـ سەرۆکایەتی کردنی ئەنجومەنی ناوچەی تێهەڵچوونەوە.

3ـ سەرۆکایەتی کردنی دادگای تێهەڵچونەوە بەسیفەتی پێداچوونەوەیی و بۆی هەیە سەرۆکایەتی دادگای تێهەڵچوونەوەش بەسیفەتی ئەسڵی یاخود دادگای تاوانەکان بکات.

4ـ رەوانە کردنی ئەو تانووتانەی کە پێشکەش بە دادگای تێهەڵچوونەوە بە سیفەتی تێهەڵچوونەوە یاخود پێداچوونەوە دەکرێن بۆ وەرگرتنی رەسمەکانیان.

5ـ بەرزکردنەوەی راپۆرتی سالأنە لە بارەی دادوەرو کارمەندان بۆ ئەنجومەنی دادوەریی.

6ـ واژۆ کردنی نووسراوی فەرمی.

7ـ مۆڵەتدان بە داوەرانی دادگاو کارمەندانی.

دووەم: دەستەلأتەکانی جێگری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە بەم جۆرەن:ـ

1ـ لە ئەستۆگرتنی کاری سەرۆکی دادگای تێهەلچوونەوە لە کاتی ئامادە نەبوونی.

2ـ سەرۆکایەتی کردنی یەکێك لە دەستەکانی دادگای تێهەڵچوونەوە یاخود دادگای تاوانەکان.

3-واژۆ کردنی نووسراوی ناردنەوەی دۆسیەی ئەو داوایانەی یەکلاکراونەتەوە بە هاوپێچی بڕیارەکانی دادگای تێهەڵچوونەوە بۆ دادگای تایبەتمەندی خۆی.

4ـ چاودێری دەوام کردنی دادوەرو کارمەندان.

5ـ ئەو دەستەلأتانەی دیکە کە سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە پێی دەدات.

لقی سێیەم
دادگای تاوانەکان

ماددەی نۆزدەم:

یەکەم: بەپێی حوکمەکانی یاسا لە سەنتەری هەر پارێزگایەك دادگایەکی تاوانەکان بۆ سەیر کردنی داوای سزایی دیاریکراو دادەمەزرێ.

دووەم: دەشێ لە دادگایەکی تاوان زیاتر لە پارێزگادا بەبڕیاری ئەنجومەنی دادوەری دابمەزرێ و تایبەتمەندیی نەوعی و شوێن و مەڵبەندی بەستنی تێدا دەستنیشان بکرێ.

سێیەم: دەشێ دادگای تاوانەکان لە دەرەوەی مەڵبەندی پارێزگا بە بەیاننامەیەکی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو لە سەر پێشنیازێکی سەرۆکی دادگای تاوانەکان ببەسترێ.

ماددەی بیستەم:

یەکەم: دادگای تاوانەکان لە مەڵبەندی دادگای تێهەڵچوونەوە بە سێ دادوەر و بەسەرۆکایەتی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە یان یەکێك لە جێگرەکانی و ئەندامیەتی دوو جێگری دیکەی یان یەکێکیان و دادوەرێك یاخود بە ئەندامیەتی دوو دادوەر کە پۆلی هەر یەکێکیان لە پۆلی دووەم کەمتر نەبێ دەبەسترێ.

دووەم: دادگای تاوانەکان لە پارێزگاکانی تر کە دادگای تێهەڵچوونەوەیان تێدانیە بە سەرۆکایەتی جێگری سەرۆك لە مەڵبەندی پارێزگا و ئەندامیەتی دوو دادوەر دەبەسترێ کە پۆلی هەر یەکەیان لە پۆلی دووەم کەمتر نەبێ.

سێیەم: ناونانی سەرۆك و ئەندامە ئەسڵیەکانی دادگای تاوانەکان و یەدەگەکان بەبڕیاری ئەنجومەنی دادوەریی و لە سەرپێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە دەبێ.

لقی چوارەم
دادگاکانی بەرایی

ماددەی بیست ویەکەم:

لە مەڵبەندی هەر پارێزگایەك یا قەزایەك دادیەگایەکی بەرایی یا زیاتر دادەمەزرێ و دەکرێ لە ناحیەکانیش بە بەیاننامەیەك کە سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی دەری دەکا پێك بهێنرێ و بۆی هەیە دەسەلاتی شوێنی دادگاکە بۆ زیاتر لە قەزا یا ناحیەیەك فراوان بکاتەوە.

ماددەی بیستودووەم:

سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری بۆی هەیە لەسەر پێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە دادگایەکی بەرایی بۆ سەیرکردنی جۆرێك یا زیاتر لە داواکان دابمەزرێنێ.

ماددەی بیست وسێیەم:

دادگای بەرایی بە دادوەرێك گرێ دەدرێ و بەپێی حوکمەکانی یاسا تایبەتمەندە بە سەیر کردنی ئەو داواو کاروبارانەی دەکەونە چوارچێوەی تایبەتمەندییەکەیەوە.

لقی پێنجەم
دادگاکانی نەوجەوانان

ماددەی بیست وچوارەم:

یەکەم: دادگای نەوجەوانان لە دەستەیەك بەسەرۆکایەتی دادوەری نەوجەوانان و ئەندامیەتی دوو لە ناوبژیوانی شارەزا لە کێشەی نەوجەوانان گرێ دەدرێ و سەیری تاوانەکان دەکات و حوکمەکان بەپێی یاسای چاودێری نەوجەوانان دەردەچوێنێ.

دووەم: ناولێنانی سەرۆکی دەستەو ناوبژیوانە ئەسڵی و یەدەگەکان بە بەیاننامەیەك دەبێ کە سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری لە سەر پێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە دەری دەکا.

سێیەم: بەپێی حوکمەکانی یاسای چاودێری نەوجەوانان، دادوەری نەوجەوانان بە تەنیا خۆی سەیری سەرپێچی و کەتنەکان دەکات و دادوەرەکانی (کەتن)یش لە قەزاو ناحیەکان سەیری سەرپێچی و کەتنەکان دەکەن.

لقی شەشەم
دادگای باری کەسایەتی

ماددەی بیست وپێنجەم:

دادگایەکی باری کەسایەتی یان زیاتر لە هەر جێگایەك دادەمەزرێ کە دادگای بەرایی لێ بێت.

ماددەی بیست‌و شەشەم:

سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی بۆی هەیە لەسەر پێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە دادگایەکی باری کەسایەتی بۆ سەیر کردنی جۆرێك یان زیاتر لە داواکان دابمەزرێنێ.

ماددەی بیست‌و حەوتەم:

یەکەم: دادگای باری کەسایەتی بە یەك دادوەر گرێ دەدرێ و بەپێی حوکمەکانی یاسا تایبەتمەندە بە سەیر کردنی مەسەلەکانی باری کەسایەتی.

دووەم: دادوەری دادگای بەرایی(موسلمان) بە دادوەری دادگای باری کەسایەتی دادەنرێ ئەگەر دادوەری تایبەتی نەبێ.

لقی حەوتەم
دادگاکانی کەتن

ماددەی بیست‌و هەشتەم:

یەکەم: هەر جێگایەك دادگای بەرایی لێ بێت، دادگایەکی(کەتن) یا زیاتری لێ دادەمەزرێ و بەپێی حوکمەکانی یاسا تایبەتمەند دەبێ بە سەیر کردنی داوای دیاری کراو بۆی.

دووەم: دادگای کەتن بە دادوەرێك گرێ دەدرێ.

سێیەم: دادوەری دادگای بەرایی بە دادوەری دادگای کەتن دادەنرێ ئەگەر دادوەری تایبەتی نەبوو.

ماددەی بیست‌و نۆیەم:

سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی بۆی هەیە لەسەر پێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە دادگایەکی کەتن دابمەزرێنێ بۆ سەیر کردنی جۆرێك یا زیاتر لە داواکان.

لقی هەشتەم
دادگاکانی کار

ماددەی سی:

لە مەڵبەندی هەر پارێزگایەك دادگایەکی کار لە دادوەرێك پێکدێ و تایبەتمەند دەبێ بە سەیر کردنی ئەو داواو کاروبارانەی بەپێی حوکمەکانی یاسا دەکەوتە چوارچێوەی پسپۆڕیەکەیەوە.

لقی نۆیەم
دادگاکانی لێکۆڵینەوە

ماددەی سی‌ویەکەم:

یەکەم: دادگایەکی لێکۆڵینەوە یا زیاتر لە هەر شوێنێك دادەمەزرێ کە دادگای بەرایی لێ بێت و، دادوەری دادگای بەرایی دەبێتە دادوەری لێکۆڵینەوە ئەگەر دادوەری تایبەتی بۆ دانەنرا بێ.

دووەم: سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری بۆی هەیە لە سەر پێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە، دادگایەکی تایبەتی لێکۆڵینەوە بۆ جۆرێك یا خود جۆرە دیاریکراوەکانی تاوان تەرخان بکات.

سێیەم:سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری لەسەر پێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچە بۆی هەیە دەستەیەك بە سەرۆکایەتی یەکێك لە دادوەرەکانی لێکۆڵینەوە پێك بێنێ بۆ لێکۆڵینەوە لە تاوانێك یاخود تاوانە دیاری کراوەکان و دەستەڵاتی دادوەری لێکۆڵینەوەی دەبێت.

لقی دەیەم
دادگای ماددەکانی کەسایەتی

ماددەی سی‌ودووەم:

یەکەم: لە مەڵبەندی هەر پارێزگایەك دادگایەك بۆ ماددەکانی کەسایەتی بۆ مەسیحیەکان و ئێزدییەکان و ئاینیەکانی تر پێکدەهێنرێ و بە یەك دادوەر دەبەسترێ و تایبەتمەند دەبێ بە سەیر کردنی ماددەکانی کەسایەتی و دەشێ لە مەڵبەندی قەزا و ناحیەکانیش بە بەیاننامەیەکی سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری لە کاتی پێویستدا دابمەزرێ.

دووەم: دادوەری دادگای بەرایی بەدادوەری لە دادگای ماددەکانی کەسایەتی دادەنرێ ئەگەر دادوەری تایبەتی نەبێ.

دەروازەی سێیەم
خزمەتی دادوەریی
بەشی یەکەم
ئەنجومەنی دادوەریی

ماددەی سی‌و سێیەم:

یەکەم:

1ـ ئەنجومەنی دادوەریی بەرزترین دەستەڵاتی دادوەرییە لە هەرێم و بەسەرۆکایەتی سەرۆکی دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان ـ عیراق و ئەندامیەتی جێگرەکانی سەرۆك و سەرۆکی دەستەی سەرپەرشتی دادوەریی و سەرۆکی داواکاری گشتی وسەرۆکی دادگاکانی تێهەڵچوونەوە لە هەرێم یا ئەوەی جێیان دەگرێتەوە دادەمەزرێ.

2ـ ئەگەر سەرۆك ئامادە نەبوو، کۆنترین جێگری جێی دەگرێتەوەو ئەگەر هەر دووکیشیان ئامادە نەبوون، ئەوا کۆنترین ئەندام لە دادوەرەکانی پێداچوونەوە سەرۆکایەتی ئەنجومەنەکە دەکات.

دووەم: ئەنجومەن بەلانی کەم مانگی جارێك کۆدەبێتەوە و سەرۆکیش بۆی هەیە لە کاتی پێویستدا بۆ کۆبوونەوە داوای بکات و ئەگەر سەرۆك یا ئەوەی کە نوێنەرایەتی دەکات و بەلانی کەم سێ لەسەر چواری ئەندامانی ئامادە نەبوو،نابەسترێ و، بڕیارەکانیش بە زۆرینەی ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنەکە وەردەگیرێ.

سێیەم: ئەنجومەن نووسینگەیەکی دەبێ، فەرمانبەرێك بەپلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات کە بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە یاسا هەبێت و بەلایەنی کەم پازدە ساڵ خزمەتی هەبێت و لەسەر پاڵاوتنی لەلایەن ئەنجومەنی دادوەرییەوە دادەمەزرێ و ژمارەیەك فەرمانبەر یاریدەی دەدەن و ڕێکخستنی کاری ئەنجومەن و ئامادە کردنی بەرنامەو پوختە کردنی مەسەلە بەرچاوخراوەکان و پێڕاگەیاندنی بڕیارەکانی و کارە کارگێرییەکانی تر دەگرێتە ئەستۆ.

ماددەی سی‌وچوارەم:

ئەنجومەن ئەم تایبەتمەندییانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ.

یەکەم: ئامادە کردنی پلان و نەخشە بۆ دەزگای دادوەری و تووێژ لە سەرکردنی و دەربڕینی تێبینییەکانی لە بارەیەوە.

دووەم: سەیر کردنی کاروباری دامەزراندن و بەرزکردنەوە و پایە پێدان و گواستنەوەو گەڕاندنەوەی دادوەرەکان و لێکۆڵینەوە لە ڕەوشت و توانایان و سەرپەرشتی کردنی سەربەخۆیی دادوەری.

سێیەم: ئامادە کردنی بودجەی ئەنجومەن و بەرزکردنەوەی بۆ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عیراق بۆ پەسند کردنی.

چوارەم: لایەنی ڕێکخستنی کارگێڕیی و ڕێکخستنەکانی دادگاکان بە کاروباری خزمەتی کارمەندانی و بەرزەفتکردنیانەوە تەنیا لە تایبەتمەندیی ئەنجومەنی دادوەری دەبێ.

پێنجەم: دیاریکردنی میلاکاتی دادگاکان و دامەزراندنی فەرمانبەرانی کە ئەو میلاکانە پڕ دەکەنەوەو ئەوانی دیکە لە چوارچێوەی تەرخانکراوەکانی بودجەی ئەنجومەن دەبن.

شەشەم: دانانی پێڕەوی ناوخۆ بۆ ئەنجومەن.

بەشی دووەم
دامەزراندنی دادوەران

ماددەی سی‌وپێنجەم:

یەکەم: دادوەر بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوە دادەمەزرێ: ـ

1ـ دەبێ بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە یاسا یاخود هاوتاکەی هەبێ.

2ـ دەبێ لە دوای دەرچوونی لە کۆلێجی یاسا بەلانی کەم بۆ ماوەی 10 ساڵ لە فرمانی لێکۆڵەرەوەی دادی یان یاریدەری دادوەری یاخود دادنووس یان جێبەجێ کاری داد یان بەڕێوەبەری چاودێری ناکامان یاخود لە فەرمانگەی تۆمارکردنی خانووبەرە یاخود هەمان ماوەی ناوبراو دەستی دابێتە پیشەی پارێزەری یان فەرمانبەری دادی کارکردە لە بەشی یاسادا لە فەرمانگەو دەزگا فەرمیەکان کە بەلایەنی کەمەوە ساڵانە پێنج داوای دادگاکاندا دەبێت لە ماوەی دەستە دانەکاریش لەو فەرمانە ناوبراوانە پێنج ساڵە ئەگەر بڕوانامەی ماجستێری لە یاسا بەدەست هێنابێ و سێ ساڵە ئەگەر بڕوانامەی دکتۆرای لە یاسا بە دەست هێنابێ چ جا ئەوەی دەستەدانە کارەکەی پێش وەدەست هێنانی ئەو دوو بڕوانامەیەبێ یاخود لە دوایاندا بێت.

3ـ تەمەنی لە 30 ساڵ کەمتر نەبێ.
4ـ دەبێ عیراقی بێت.
5ـ زمانی کوردی و عەرەبی بەخوێندنەوەو نووسینەوە بەباشی بزانێ.
6ـ لە تاقیکردنەوەی بە زارەکی و بەنووسین لەبەردەم ئەنجومەنی دادوەریی دەربچێت.
7ـ پێویستە هیچ ناتەواوییەکی جەستەیی نەبێت، کە رێگە لە جێبەجێ کردنی ئەرکەکانی بگرێ.
8ـ دەبێ ناوبانگ و رەوشتی باش بێت.
9ـ دەبێ بەڵێن بدات دوای دامەزراندنی کاری حزبی نەکات.
10-نابێ بە تاوانێکی دەستە ئەنقەستی نا سیاسی یا کەتنێکی ئابرووبەر حوکمدرابێ.

دووەم: ماوەی کارکردن لە پارێزەری و ئەو فرمانانەی کە لە برگە(یەکەم/2)دا ناویان هاتووە بۆ مەبەستی بەرز کردنەوەو سەرموچەو پایەپێدان حیسێب دەکرێ.

ماددەی سی‌وشەشەم:

یەکەم: دوای دەرچوونی مەرسوومی هەرێمی بە دامەزراندنی، ئەنجومەنی دادوەری ئەو دادگایە دیاری دەکات کە دادوەر تێیدا دەست بەکار دەبێت.

دووەم: دادوەر دەست ناداتە کارەکەی تاکو لەبەردەم سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی ئەم سوێندەی خوارەوە نەخوات:

(سوێند دەخۆم بە خودا کە دادپەروەرانە لەنێوان خەڵکدا دادوەری بکەم و یاساکان بە ئەمانەت و دەست پاکی و بێ لایەنی پیادە بکەم)و سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریش هەمان سوێند لەبەردەم سەرۆکی هەرێم دەخوات.

سێیەم: سەرۆك و ئەندامانی دادگاکانی پێداچوونەوە سوێند لەبەردەم سەرۆکی هەرێم دەخۆن.

ماددەی سی و حەوتەم:

یەکەم: سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە لەنێوان جێگرانی سەرۆك یاخود کۆنترین دادوەرانی دادەمەزرێ ئەگەر ماوەی خزمەتی دادوەری لە بیست وپێنج ساڵ کەمتر نەبێ.

دووەم: جێگری سەرۆك لەنێو دادوەرانی دادگای پێداچوونەوەو لە نێوان دادوەرەکانی پۆلی یەکەم دا دادەمەزرێ ئەگەر ماوەی کارکردنی لە خزمەتگوزاری دادوەری لە بیست ودوو ساڵ کەمتر نەبێ.

سێیەم: دادوەر لە دادگای پێداچوونەوە لە نێوان دادوەرانی پۆلی یەکەم دادەمەزرێ ئەگەر ماوەی کارکردنی لە خزمەتی دادوەری لە بیست ساڵ کەمتر نەبێ و ماوەیەك لە دوو ساڵ کەمتر نەبێ لە یەکێك لەم پایە دادوەریانەی خوارەوە کاری کردبێ:
1-سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە.
2-جێگری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە.
3-دادوەری دادگای تێهەڵچوونەوە.
4-سەرۆکی دەستەی سەرپەرشتی دادوەری.
5-ئەو پارێزەرەی ماوەیەك کاری لە پارێزەری کردبێ کە لە 25 ساڵ کەمتر نەبێ.

چوارەم: سەرۆکی دادگای پێداچوونەوەو جێگرەکانی و دادوەری دادگای پێداچوونەوە بە مەرسوومێکی هەرێمی ولەسەر پاڵاوتنی لەلایەن ئەنجومەنی دادوەرییەوە دادەمەزرێن.

ماددەی سی و هەشتەم:

سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە بە پلەی وەزیر دەبێ و مووچەو دەرماڵەی وەزیر وەردەگرێ.

ماددەی سی و نۆیەم:

مووچەو دەرماڵەی دادوەرانی دادگای پێداچوونەوەو دادوەرەکانی دیکە بە یاسا دەستنیشان دەکرێن.

بەشی سێیەم
بەرزکردنەوەی دادوەران و بڵندکردنی پایەیان

ماددەی چلەم:

یەکەم: پلەکانی دادوەران چوار پلەن(أ، ب، ج، د)لە پلەی (د) ـەوە دەست پێدەکەن.

دووەم: بەرزکردنەوەی دادوەر لە پلەیەك بۆ پلەیەکی بەرزتر بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری دەبێ، ئەمەش دوای بەسەربردنی ماوەی یاسایی کە پێنج ساڵە.

سێیەم: ئەنجومەنی دادوەریی لە کاتی سەیرکردنی بەرزکردنەوەی دادوەر، راپۆرتی سەرۆکی ناوچەکانی تێهەڵچوونەوە، وسەرپەرشتانی دادوەری رەچاو دەکرێن لەبارەی ئەوەی پەیوەندیی بە توانایی و باش بەڕێوەبردنی کارەکانی و ئەوەی پەیوەندی بەرەوشتیەوە هەیە.

چوارەم: ئەنجومەنی دادوەری بڕیاری بەرزکردنەوەی دادوەر دەدات ئەگەر ساغ بووەوە شیاوی بەرزکردنەوەکەیە.

پێنجەم: ئەنجومەنی دادوەری بۆی هەیە بە بڕیارێکی هۆدار بەرزکردنەوەی دادوەر بۆ ماوەیەك لە سێ مانگ کەمتر نەبێ و لە ساڵێکیش پتر نەبێ وبۆ زیاتر لە جارێکیش دوابخات، ئەگەر بینی شیاوی ئەو بەرزکردنەوەیە نیە.

شەشەم: ماوەی بەرزکردنەوە لە پلەیەك بۆ پلەیەکی بەرزتر بە پێنج ساڵ دەستنیشان دەکرێت.

ماددەی چل ویەکەم:

یەکەم: پۆلەکانی دادوەران چوار پۆلن(یەکەم، دووەم، سێیەم، چوارەم)و لە پۆلی چوارەمەوە دەست پێدەکەن.

دووەم: دادوەر لە پۆلێکەوە بۆ پۆلێکی تر بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری و لەسەر داوایەك بەرز دەکرێتەوە کە پێشکەش بە ئەنجومەنی دادوەری دەکرێ بە مەرجێك تۆژینەوەیەکی یاسایی پێشکەش بکات و مووچەی رادەی نزمی ئەو پولەی وەرگرتبێ کە بۆی بەرزدەکرێتەوەو پێنج ساڵی لە پۆلەکەی بەسەر بردبێ.

سێیەم: ئەنجومەنی دادوەری لە کاتی پێشکەش کردنی داواکاری بەرزکردنەوەکە دەبێ رای دادگای پێداچوونەوەو سەرۆکایەتی دادگای تێهەڵچوونەوەو سەرۆکایەتی دەستەی سەرپەرشتی دادوەری لەبارەی توانای دادوەرو شیاوی بۆ بەرزکردنەوەکە وەرگرێ .

چوارەم: سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی داواکارییەکەو شیاوی ئەو دادوەرە بە بەرزکردنەوە بە نووسراوێك وەك لە بەندی(3)سێیەمی ئەم ماددەیەدا هاتووەو لەگەڵ رای خۆی بۆ ئەنجومەنی دادوەریی بەرزدەکاتەوە.

پێنجەم: ئەنجومەنی دادوەریی لە هەڵسەنگاندنیدا بۆ لێهاتوویی دادوەر بۆ بەرزکردنەوەی پشت بەو نووسراوانە دەبەستێ کە لە هەردوو بەندی (3و 4)ی ئەم ماددەیەدا هاتوون، لەگەڵ راپۆرتەکانی ساڵانە کە لەلایەن سەرۆکانی سەرپەرشتیارانی دادوەریی یەوە بەرزکراونەتەوەو ئەو حوکمانەی کە دادوەر بە ماندووبوونێکی لە رادە بەدەر دەریکردوون یاخود لە ناوەرۆکیاندا بیرورای یاسایی وایان تێدایە ئەوە نیشاندەدات کە بەدوای چالاکی فقهی و دادوەریدا چووە. سەرەرای راپۆرتی ئەو لێژنەیەی کە وتوویژی لەسەر تۆژینەوە یاساییەکەی کردووە کە پێشکەشی کردبوو ، لەگەڵ ئەو پلەیەی کە وەری گرتووەو ئەگەر دەرکەوت لێهاتووە بۆ ئەو بەرزکردنەوەیە، بڕیاری بنبڕیی بەرزکردنەوەکەی دەردەکەن وپێی رادەگەیەنرێ و ئەنجومەنی دادوەریی بۆی هەیە بەرزکردنەوەکە بە بڕیارێکی هۆدار بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێ و لەساڵێك پتر نەبێت دوا بخات بۆ زیاتر لە جارێك کە بینرا شیاوی ئەوە نییە.

بەشی چوارەم
پایە دادوەرییەکان

ماددەی چل ودووەم:

یەکەم: سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە لە دادوەرەکانی پۆلی یەکەم لە نێوان جێگرەکانی سەرۆکی دادگاکانی تێهەڵچوونەوە بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەریی دادەمەزرێت.

دووەم: جێگری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو دادوەرانی لەنێو دادوەرانی پۆلی یەکەم یا دووەم بەپێی پاڵاوتنیان لەلایەن سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە بە بڕیارێك لە ئەنجومەنی دادوەری هەڵدەبژێردرێن.

ماددەی چل وسێیەم:

قیدەمی دادوەران بەپێی پۆل و پایەکەیان و مێژووی دامەزراندنیان دەبێ ولەکاتی یەکسان بوون ئەوا قیدەمەکە بەپێی ئەوە دەبێ کە ئەنجومەنی دادوەری بڕیاری لەسەر دەدات.

بەشی پێنجەم
مۆڵەت ومافی خانەنشینی

ماددەی چل وچوارەم:

یەکەم: دادوەر مافی مۆڵەتی ئاسایی بە مووچەی تەواو هەیە لەماوەی خزمەتکردنی لەهەر هەشت رۆژدا مافی رۆژێکی هەیە.

دووەم: پێویستە دادوەر ساڵانە لە سی رۆژ کەمتر لە مۆڵەتی موستەحەقی خۆی وەرنەگرێت ولەکاتێك کە وەری نەگرت، بۆی کۆناکرێتەوە تەنیا ئەو بەشە نەبێت کە لە سی رۆژ زیاترە.

سێیەم: دەشێ ئەو مۆڵەتە ئاساییانەی کە بەپێی بەندی دووەم لەم ماددەیەدا بۆی ماوەتەوە بۆی کۆبکرێتەوە بە مەرجێك لە ساڵێك پتر نەبێت.

چوارەم: مۆڵەتە ئاساییەکانی کە لە خزمەتەکانی پێشووی دەیکەوت بۆ دادوەر دەگەڕێتەوە.

ماددەی چل وپێنجەم:

یەکەم: ئەنجومەنی دادوەری بۆی هەیە مۆڵەتی خوێندن لە دەرەوەی هەرێم یا لەناوەوەی بۆ ماوەی دوو ساڵ بە مووچەی تەواو بەدادوەر بدات بۆ وەرگرتنی پسپۆڕیی لە بابەتێك کە پێوەندیی بە پسپۆڕییەکانی دادوەریی و دادەوە هەبێت و بۆ وەرگرتنی بڕوانامەی ماجستێر یاخو دوکتۆرا وبۆی هەیە ئەم مۆڵەتە بۆ ماوەی ساڵێکی دی درێژبکاتەوە.

دووەم: دەشێ بۆماوەی دوو ساڵ مۆڵەتی خوێندنی دووەم بدرێت بەوەی مۆڵەتی یەکەمی خوێندنەکەی تەواوکردووەو بڕوانامەی ماجستێری وەرگرتووە بۆ مەبەستی وەرگرتنی بڕوانامەی دوکتۆرا لە هەمان بابەتی ناوبراو کە لە بەندی (یەکەم)لەم ماددەیەدا ناوی هاتووە. ئەمەش دوای بەسەر چوونی ساڵێك لە دەست بەکاربوونی لە فرمانەکەی دەبێ و ئەنجومەنی دادوەریش بۆی هەیە ئەم مۆڵەتە بۆ ساڵێکی تر درێژبکاتەوە.

سێیەم: مۆڵەتی خوێندن بە خزمەتی دادوەریی دادەنرێ و قیدەمی بۆ ماوەی دوو ساڵ بۆ مەبەستی بەرزکردنەوەو تەرقیەکردن وسەرمووچە بەو کەسە دەدرێ کە بڕوانامەی دوکتۆرا وەردەگرێ و ساڵێکیش بۆ ئەوانەی بڕوانامەی ماجستێر بە دەست دێنن.

ماددەی چل وشەشەم:

یەکەم: دادوەر دوای تەواوکردنی تەمەنی شەست و پێنج ساڵی خانەنشین دەکرێ و ئەوەی خانەنشین دەکرێ مافی ئەوەی هەیە، هەموو ئەو مووچەو دەرماڵانە وەربگرێ کە بەر لە خانەنشین بوونی وەریدەگرتن.

دووەم: لە کاتی کۆچی دوایی دادوەر لەکاتی خزمەتدا ، مووچەی خانەنشینی بەقەد ئەو مووچەو دەرماڵانەی دەبێ کە وەری دەگرت.

سێیەم: دەشێ دادوەر بەر لەتەواوکردنی ئەو تەمەنەی کە لە بەندی یەکەم لەم ماددەیەدا دەستنیشان کراوە یان لەسەر داوای خۆی بەپێی حوکمەکانی یاسای مەدەنی یاخود لەبەر هۆی تەندروستی خانەنشین بکرێ، و حوکمەکانی بەندی (دووەم)ی سەرەوەی لەسەر پیادە دەکرێ.

چوارەم: دادوەری خانەنشین کراو مووچەی مۆڵەتە ئاساییەکان بە تەواوی وەردەگرێ لەسەر بنەمای کۆی ئەوەی مانگانەیەی وەری دەگرت بەر لە خانەنشین کردنی، بە مەرجێك لە ساڵێك پتر نەبێت.

ماددەی چل وحەوتەم:

دادوەر بۆی هەیە هەر کاتێك ویستی دەست لەکار بکێشێتەوەو لەو بارەشدا مافی وەرگرتنی مووچەی خانەنشین بوون وریزلێنانی بەپێی یاسای خزمەت و خانەنشینی مەدەنی هەیەو مافی ئەو مۆڵەتانەشە لە دەست نادات هەیە کە هەقیەتی.

ماددەی چل وهەشتەم:

داوا لەو مافانە بەرزدەکرێتەوە کە لەم یاسایەدا دەرکەوتووە بۆ لیژنەی کاروباری دادوەری و بڕیارەکانیشی لەم داوایانەدا قابیلی تانە لێدانن لەبەردەم دەستەی فراوان لە دادگای پێداچوونەوە لەلایەن سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە ولەلایەن ئەو دادوەرەی کە بڕیارەکەی لە دژی دەرکردووە لەماوەی(30) سی رۆژ لە مێژووی پێراگەیاندنی و بڕیارەکەشی لەو بارەیەوە بنبڕە.

ماددەی چل ونۆیەم:

حوکمەکانی یاسای خزمەتی مەدەنی و یاسای خانەنشینی مەدەنی لەو کاروبارانەی کە دەقی یاسایی لەم یاسایەدا پێ نەهاتووە لەسەری پیادە دەکرێ بە جۆرێك نابێ لەگەڵ حوکمەکانی ناکۆك بێت.

بەشی شەشەم

گواستنەوەو ئینتیداب

ماددەی پەنجایەم:

یەکەم:

1-نابێ دادوەر بۆ فرمانێکی نادادوەری بگوێزرێتەوە تەنیا مەگەر بە رەزامەندیی وبە نووسینی خۆی بێت.

2-دەشێ دادوەران لە پۆلی یەکەم و دووەم بە دادوەرانی دادگای پێداچوونەشەوەو بە رەزامەندیی نووسراوی خۆیان و بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری ئینتیداب بکرێن بۆ فرمانی راوێژکاری یاسایی لە سەرۆکایەتی هەرێم یاخود ئەنجومەنی وەزیران یان سەرۆکایەتی یەکێك لە دەزگاکانی وەزارەتی داد یان بۆ مەبەستی دەرس گوتنەوە.لە زانکۆکان یان دەستە نێودەوڵەتیەکان بە مەرجێك سیفەتە دادوەرییەکەی تێدا بمێنێت.

دووەم: ماوەی ئینتیداب کردن کە لە بەندی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە نابێ لە سێ ساڵ پتر بێت و قابیلی درێژکردنەوەیە بۆ ساڵێکی دی.

سێیەم: لەبەر بەرژەوەندی گشتی وبە فەرمانی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە دەشێ دادوەر ئینتیداب بکرێ بۆ کارکردن لە دادگایەکی تر ئەو ئینتیدابەش لە ناوچەیەکی تێهەڵچوونەوە بۆ ناوچەیەکی تر بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری دەبێت بە مەرجێك ماوەی ئینتیدابەکە لە ساڵێك پتر نەبێ.

ماددەی پەنجاو یەکەم:

گواستنەوەی دادوەران لەماوەی مانگی تەمووز لە هەموو ساڵێك دەبێت و دەشێ لە کاتی پێویستی بەرژەوەندیی گشتی ئەو گواستنەوەیە لەو مانگەدا نەبێت وگواستنەوەکەش بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری ولەسەر پێشنیازی سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە دەبێت.

بەشی حەوتەم

ئەرکی دادوەران

ماددەی پەنجاو دووەم:

یەکەم: دادوەر پابەندی ئەمانەی خوارەوەیە:

1-پاراستنی شکۆمەندیی دادوەری ئەمەش بە پاراستنی بێ لایەنی ودەست پاکی و دوورکەوتنە لە هەموو ئەوانەی گومان بخەنە راستیەکەی.

2-پاراستنی نهێنی ئەو کاروبارو زانیاریی وبەڵگەنامانەی کە بە حوکمی کارەکەی دەستی دەکەوێ و پەیوەستە بە دەزگاکانی هەرێم و کەسایەتییەکان و، ئەو ئەرکەش تا دوای تەواوبوونی خزمەتەکەشی هەر دەمێنێ.

3-نابیّ کاری بازرگانی یان هەر کارێکی دیکە بکات کە لەگەڵ کاری دادوەری نەگونجاو بێت.
4-دەبیّ رۆبی تایبەتی لە کاتی دادگایی کردندا لەبەر بکات، ئەمەش بەپێی ئەو رێنماییانەیە کە ئەنجومەنی دادوەری دەریان دەکات.
5-مانەوە لە مەڵبەندی ئەو یەکە کارگێرییەی کە بارەگای کارەکەیی لێیە، مەگەر تەنها سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری رێگای پیّ بدات لە شوێنێکی دیکەدا نیشتەجیّ بێت لەو بارودۆخەی کە خۆی هەڵیدەسەنگێنیّ.
دووەم: کارکردنی دادوەر لە ئیشی حزبی قەدەغەیەو نابیّ خۆی بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی یان دەستەکانی خۆجێیەتی یان رێکخراوی سیاسی بپاڵێویّ مەگەر لەدوای دەست لەکار کێشانەوەی بێت.

ماددەی پەنجاو سێیەم:

نابیّ دادوەران بەشداریی لە دەستەیەکی دادوەری دا بکەن کە پەیوەندیی زاوایەتی وخزمایەتی تا دەگاتە پلەی چوارەمیان لە ناودا هەبێت و ناشبی دادوەر سەیری تانەگرتن لە حوکمێك بکات کە دادوەرێکی دی دەری چواندووەو پەیوەندیی باسکراوی لەگەڵدا هەیە.

بەشی هەشتەم
سەرپەرشتی کردنی کاری دادوەران وکاروباری بەرزەفتکردن
لقی یەکەم
سەرپەرشتی دادوەران

ماددەی پەنجاو چوارەم:

یەکەم:

1- سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی مافی سەرپەرشتی و چاودێری کردنی هەموو دادگاو دادوەران و ئەوانەی دەستەڵاتی دادوەرییان پێدراوە لە فەرمانبەران ودەستەو لیژنەکانی هەیە.
2- سەرپەرشتی و چاودێری کردن بەهۆی سەرپەرشتیاری دادوەری یان بەهۆی دادوەری ئینتیداب کراو بۆ ئەم مەبەستە دەبیّ.
3- سەرپەرشتی کردنی کارەکانی دادگای پێداچوونەوەو دادوەرانی لەلایەن سەرۆکەوە ئەنجام دەدریّ بە مەرجێك راپۆرتێکی ساڵانە لە بارەی کارەکانی دادگا پێشکەش بە ئەنجومەنی دادوەری بکات.

دووەم:

1-سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە مافی سەرپەرشتی کردن وپشکنینی هەموو دادگاو دادوەرانی لە ناوچەکەی خۆی هەیە، هەروەها بۆی هەیە ئامۆژکارییە پێویستیەکان وهوشیارکردنەوە لەبارەی هەر شتێکی بە پێچەوانەی ئەرکی فرمانبەری و باش بەرێوەچوونی کارە کارگێریی و ژمێریارییەکان پێشکەش بکات ودەبیّ راپۆرتی ساڵانە لەبارەی دادوەرەکانەوە لە ناوچەکەی خۆی بەرزکاتەوە وهەموو تێبینیەکانی لەبارەی رەوشتیان وشیاوییان وکاروباری کارگێرییان لە دادگاکانیاندا بگرێتەخۆ.
2-سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە بۆی هەیە یەکێك لە جێگرەکانی بۆ پشکنینی هەر دادگایەك لە ناوچەکەیدا هەبیّ ئینتیداب بکات.

ماددەی پەنجاو پێنجەم:

پێویستە دەستەکانی پێداچوونەوەو دەستەکانی دادگاکانی تێهەڵچوونەوەو دادگاکانی تاوان راپۆرتی وەرزی رێك بخەن و تێیدا ئەو حوکم و بڕیارانە دەربخەن کە دادوەران هەڵەی گەورەیان تێدا کردووە لە ئەنجامی نەزانینی پرەنسیپە سەرەتاییەکانی یاسا یان گوێ نەدان بەو رووداوانەی کە لە کاتی وردبینی کردنی ئەحکام و بڕیارەکانی دەردەکەون و، دەبێ وێنەیەکیان بۆ ئەنجومەنی دادوەری بنێرێ بۆ پاراستنی لە دۆسیەی کەسیەتی ئەو دادوەرەدا، بۆ ئەوەی لەکاتی بەرزکردنەوەو پلەبەرز کردنەوەدا لەبەر چاو بگیرێت.

ماددەی پەنجاو شەشەم:

یەکەم: سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی بۆی هەیە دادوەر لەو هەڵە یاسایی و کارگێڕییانەی ئاگادار بکاتەوە کە لە ئەنجامی پشکنینی کارەکەی دەردەکەون. هەروەها هەر شتێك کە روودەدات، پێچەوانەی ئەرك و پێداویستی فرمانەکەی بێت.

دووەم: بۆ سەرۆکی دادگای پێداچوونەوەو سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە هەیە دادوەر لەو هەڵە یاساییانەی ئاگادار بکەنەوە کە لەکاتی وردبینی کردنی پێداچوونەوەکاندا دەردەکەون.

سێیەم: سەرۆکی دادگای پێداچوونەوە بۆی هەیە دادوەر لە ناوچەکەی لەو سەرپێچیانەی ئاگادار بکاتەوە کە لە ئەرکەکانی فرمانەکەی روو دەدەن.

چوارەم: ئاگادار کردنەوە بە نووسراوێك دەبێ کە ئاراستەی دادوەر دەکرێ ودانەیەکیش لەو نووسراوە بە ئەنجومەنی دادوەریی رادەگەیەنرێ و دانەیەکی دیکەیشی لە دۆسیەی کەسیەتی دەپارێزرێ.

لقی دووەم
کاروبارە بەرزەفتیەکان

ماددەی پەنجاو حەوتەم:

یەکەم: لیژنەیەك لە سێ ئەندام بەناوی لیژنەی کاروباری دادوەران پێك دێ کە ئەنجومەنی دادوەری لەناو ئەندامانی خۆی لە سەرەتای هەموو ساڵێکدا بۆ سەیرکردنی کاروباری بەرزەفتی هەڵیان دەبژێرێ.

دووەم: لیژنەی کاروباری دادوەران لە داوای بەرزەفتی کە لەسەر دادوەر تۆمار دەکرێ یەکێك لەم سزا بەرزەفتییانەی خوارەوە بەسەر دادوەردا دەسەپێنێ.

1-هۆشداریی (ئینزار)، ئەمەش دواکەوتنی سەر مووچەو بەرزکردنەوەی بۆ ماوەی شەش مانگی لێدەکەوێتەوە.

2-دواخستنی بەرزکردنەوە یان سەرمووچەکەی یان هەردووکیان بۆ ماوەیەك لە ساڵێك کەمتر نەبێ و لە سێ ساڵیش زیاتر نەبێ لە رۆژی دەرچوونی بڕیارەکەوە، ئەگەر ماوەی یاسایی بەرزکردنەوەکەی تەواو بوو، دەنا لە مێژووی تەواوکردنیەوە دەبێ.

3-کۆتایی هێنان بە خزمەت و ئەم سزایەش بەسەر دادوەردا دەسەپێنرێ ئەگەر حوکمێکی بنەبڕی بە سزایەك لە دادگایەکی تایبەت لە بارەیەوە دەرچووبوو لەسەر کردەوەیەك کە لەگەڵ شەرەفی فرمانە دادوەرییەکەیدا نەگونجێ یاخود ئەگەر دەرکەوت لە دادگاییکردنێکدا کە لیژنە ئەنجامی دەدات دادوەرەکە شیاوی بەردەوام بوونی لە خزمەتی دادوەریدا نیە .

ماددەی پەنجاو هەشتەم:

یەکەم: کۆتایی هێنان بە ڕاژەی دادوەر بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری دەبێ .

دووەم: بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە هەر کەسێك کۆتایی بە ڕاژەکەی هات بۆ دادوەری ناگەڕێتەوە.

ماددەی پەنجاو نۆیەم:

یەکەم: داوای بەرزەفتی لەسەر دادوەر بەپێی بڕیاری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوە تۆمار دەکرێ و بۆ لیژنەی کاروباری دادوەران دەنێردرێت وە دەبێ بڕیارەکە ئەو ڕووداوەی تێدا بەیان بکرێ کە دراوەتە پاڵی لەگەڵ ئەو بەڵگانەی کە دەیسەلمێنن و بڕیارەکەش بە دادوەرو داواکاری گشتی رادەگەیەندرێ.

دووەم:

1-لیژنەی کاروباری دادوەران وادەیەك دیاری دەکات بۆ تەماشاکردنی ئەو داوایەو دەبێ ئەوکاتە بە سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو سەرۆکی داواکاری گشتی و دادوەرەکە رادەگەیەندرێت.

2-دادگایی کردن نهێنی یە و بڕیارەکەشی بە ئاشکرا تێدەگەیەندرێ.

3-دادگایی کردنەکە بە ئامادەبوونی نوێنەری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو سەرۆکی داواکاری گشتی یان هەر داواکارێکی گشتی کە تەنسیبی دەکا و پێویستە دادوەر خۆی ئامادەبێ وبۆشی هەیە پارێزەرێك لەگەڵ خۆیدا ئامادە بکات.

4- لیژنە بۆی هەیە چەندی بەباشی دەزانێ لێکۆڵینەوە بکات.

5-لیژنە دوای تەواوکردنی لێکۆڵینەوەو گوێ گرتن لە وتەکانی نوێنەری سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو داواکاری گشتی و بەرگریی دادوەر داواکە یەکلادەکاتەوەو بڕیارەکەی بە سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو سەرۆکی داواکاری گشتی و دادوەر رادەگەنێ.

6-لیژنە لە ڕێکارەکانیدا ئەو بنەمایانە پەیڕەو دەکات کە لە یاسای بنچینەکانی دادگایی کردنەکانی سزاداندا هاتوون.

ماددەی شەستەم:

یەکەم: ئەگەر لیژنەی کاروباری دادوەریی لەکاتی سەیرکردنی داوایەکەدا بۆی دەرکەوت ئەو کارەی خراوەتە پاڵ دادوەرەکە تاوانە یان کەتنە، بڕیاری ناردنی بۆ دادگای تایبەتمەند دەدات وهەموو ئەوراقەکانی بۆ رەوانە دەکات دوای ئەوەی کە سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەریی دەستی دادوەرەکە لە کارەکەی دەکێشێتەوە، هەروەکو لە یاسای بەرزەفتکاریی فەرمانبەرانی دەوڵەتدا یا هەر یاسایەکی تر کە جێگای دەگرێتەوە بڕیاری لەسەر دراوە.

دووەم: ئەگەر دادگای تایبەتمەند بڕیاری بەبێ تاوانی دادوەرەکە، یان بە بەردانی دا یان هەر بڕیارێکی دی کۆتایی بە داوا سزاییەکە هێنا، پێویستە لیژنە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە تەماشاکردنی داوا بەرزفتکارییەکە بەردەوام بێت.

سێیەم: ئەگەر دادگا بڕیاری تاوانبارکردنی دادوەرەکەی دەرکرد، پێویستە لیژنە سزایەکی بەرزەفتیی گونجاو لەگەڵ ئەو کارەی دراوەتە پاڵی بسەپێنێ ئەمەش بەپێی حوکمەکانی ماددەی (57)ی ئەم یاسایە دەبێ.

ماددەی شەست و یەکەم:

سەرۆکی دادگای تێهەڵچوونەوەو سەرۆکی داواکاری گشتی و دادوەرەکە بەپێی حوکمی ئەم یاسایە مافی ئەوەیان هەیە لەبەردەم دەستی گشتی دادگای پێداچوونەوە تانە لە بڕیاری لیژنەی دادوەران لە کاروبارە بەرزەفتکارییەکان بدەن، لە ماوەی سی رۆژ لە رۆژی پێڕاگەیاندنەکەوەو دەستەی گشتیش بۆی هەیە ئەگەر پێویستی کرد نوێنەری سەرۆکی دادگای تێهەلچوونەوەو نوێنەری سەرۆکی داواکاری گشتی و دادوەرەکە بانگ بکات تا گوێ لە وتەکانیان بگرێت وپاشان بڕیارەکەی بە پەسند کردنی بڕیاری لیژنە یاخود هەڵوەشاندنەوەی یا هەموارکردنی دەردەکات و، بڕیارەکەشی لەمبارەیەوە بنبڕە.

دەروازەی چوارەم
حوکمە جیاجیاکان

ماددەی شەست و دووەم:

بودجەی ئەنجومەنی دادوەری لە مانە دابین دەکرێ:

یەکەم: رەسم و غەرامەی دادوەری کە لەلایەن دادگاکانەوە وەردەگیرێن.

دووەم: ئەو پارەیەی کە حکومەتی هەرێم سالآنە بۆ بودجەی ئەنجومەنی دادوەری تەرخانی دەکات.

ماددەی شەست و سێیەم:

یەکەم: ئەگەر سەرۆکی دادگا یان سەرۆکی دەستە ئامادە نەبوو یاخود پایەکەی چۆل بوو یاخود تەگەرەیە هاتەپێش و رێی لە دەست بەکاربوونی گرت، ئەوا کۆنترین لە جێگرانی یان ئەندامان کارەکەی ئەو دەکەن.

دووەم: ئەگەر پتر لە دادوەرێك لە دادگایەکدا هەبوون، کۆنترینیان دەبێتە بەرپرسی کارگێڕیی و کارەکان لە نێوانیاندا دابەش دەکرێ.

ماددەی شەست وچوارەم:

نابێ راوە دووی دادەر بنبڕی یان لەسەر تاوانێك دەستگیر بکرێ پێش وەرگرتنی رەزامەندی ئەنجومەنی، تەنیا لە حاڵەتی ئەنجامدانی تاوانێکی دەست ئەنقەست نەبێت.

ماددەی شەست وپێنجەم:

کاتەکانی دەوام لە دادگاکان بە بڕیاری ئەنجومەنی دادوەری دیاری دەکرێت.

ماددەی شەست وشەشەم:

دەستەیەك بەناوی دەستەی سەرپەرشتی دادوەری دادەمەزرێ وبە ئەنجومەنی دادوەرییەوە دەلکێ وئەرك و تایبەتمەندییەکانی بە یاسا رێك دەخرێن.

ماددەی شەست و حەوتەم:

بۆ سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری هەیە ڕێنمایی بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی شەست وهەشتەم:

یاسای دەسەڵاتی دادوەری ژمارە(14)ی ساڵی 1992و هەموارکروەکانی هەڵدەوەشێنەوە.

ماددەی شەست ونۆیەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران ولایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی حەفتایەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یا بڕیارێك ناکرێ گەر لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێ.

ماددەی حەفتاویەکەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی دەرچوونیەوە جێبەجێ دەکرێ و لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان)دا بڵاو دەکرێتەوە.

عەدنان موفتی
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان ـ عیراق

هۆیە پێویستییەکانی دەرچوواندی ئەم یاسایە

لەبەر ئەوەی ماوەیەکی تارادەیەك زۆر بەسەر دەرچوونی یاسای دەسەڵاتی دادوەری (هەرێمی کوردستان – عیراق)ی ژمارە(14) ساڵی 1992 تێپەڕیوە کە دەرچوواندنەکەی لە سەرەتای دامەزراندنی دەزگا دیموکراتیەکانی هەرێمی کوردستان بووەو سەبارەت بەو پەرەسەندنە پۆزەتیڤە گەورانەی لەو ماوەیەدا هەموو بوارەکان خۆیانەوە بینیوە بەتایبەتی لەلایەنی دادوەری و فراوانبوونی دادگاکان لە کوردستان لەرووی چەندایەتی و چۆنایەتیەوە، ئەمە وای خواست ناوچەی تازەی تێهەڵچوونە دابنرێن و لە پێناوی سەربەخۆیی دان بە دەسەڵاتی دادوەری و جیاکردنەوەی لە وەزارەتی داد بەو ناوەی ئەمەی دوایی بەشێکە لە دەسەڵاتی جێبەجێ کردن و لە پێناوی هینانەدی پرەنسیپی لێك جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکان، ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

تێبینی: ئەم یاسەیە بەبڕیاری ژمارە (30) لەساڵی 2007 لەلایەن بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە دەرچوێنرا.